

Var Sokrates den förste afrikanske filosofen?

Raskvoteringen har förvandlat amerikanska universitet till minifält. Martin Bernal hävdar bland annat att Aristoteles idéer härstammar från Afrika. Per-Olof Bolander kommenterar den pågående fejden.

Det var ingen överraskning att bokhandlarna i Washington hade särskilda och omfångsrika avdelningar för "svart" litteratur. Jag och medresenärerna var ju väl medvetna om den kulturella klyftan mellan olika rasgrupper, om inflytandet från *identity politics*, om *black studies'* starka ställning på universiteten.

Saklitteratur

Mary Lefkowitz
Not out of Africa.
How Afrocentrism became an excuse to teach myth as history
BasicBooks, 1996

En oväntad upptäckt var dock hyllorna med *Afro-american romance*. Dessa grälla, garanterat raserna romantikalster roade och förförde oss. Var det inte skräplitteraturens motsvarighet till nazismens och apartheidregimens lagar mot köns- och rasgränserna? *Afro-american romance* tycktes vara den perfekta symbolen för det inkräkta grupptänkandets triumf och de drastiskt försämrade rasrelationerna i USA.

Men kanske ändå inte riktigt så. En segregerad amerikansk kultur

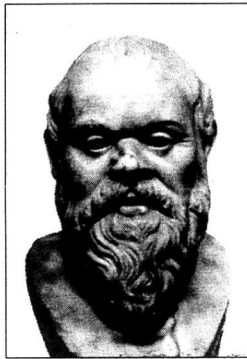
är inget nytt. Film, musik och litteratur riktad till en svart publik har funnits nästan lika länge som vita haft tillgång till samma medier.

Det nya är att material som tidigare distribuerats separat nu blir synligt för vita konsumenter. Förkomsten av svarta avdelningar i Washingtons bokläror illustrerar den utveckling mot större integration som faktiskt ägt rum, medan mycket av innehållet visar på hur konfliktfylld den processen kan vara och de extrema motreaktioner som uppstår bland de svarta själva. *Afro-american romance* behöver inte vara mer än en påminnelse om att rastillhörighet har betydelse för den egna identiteten. Hur är det för övrigt med Harlekinromanerna? Om inte förlaget tvingas börja kvotera lär inte många av hjältinnorna hamna i fannen på en neger.

Stulet afrikanskt arv

En på senare år uppmärksam akademisk avart som grasserat tämligen fritt inom amerikansk utbildning är afrocentrism, som hävdar att den antika grekiska kulturen är det stulet afrikanskt arv. Dess förespråkare åsidosätter systematiskt vedertagna källkritiska principer och bemöter kritik med beskyllningar för rasism.

Till de direkt osanna eller högst osannolika påståenden som presenteras som fakta för okritiska studenter, hör att Grekland koloniserades från Egypten, att den grekiska filosofin plagierar egyptiska källor och att historiska kändisar som Sokrates och Kleopatra var svarta. Den vetenskapliga halten kan illustreras av anklagelsen att Aristoteles stal sin filosofi ur afri-

Nubler? Föga anade sofisten Sokrates att hans sinnrika och stundom halsbrytande logik kunde vändas mot honom själv och göra honom till den förste afrikanske filosofen.

kansk litteratur i Alexandrias bibliotek. Litteratur som inte funnits, i ett bibliotek som byggdes efter Aristoteles död, i ett land ingen vet om har besökt.

Antikvetaren Mary Lefkowitz hör till de forskare som aktivt tagit strid mot afrocentrismen. Hon är en av redaktörerna för antologin *Black Athena Revisited*, en förödande kritisk granskning av afrocentrismens mest kända och vetenskapligt mest sofistikerade verk, Martin Bernals *Black Athena* (svensk översättning på Symposium i juni). I *Not out of Africa*, en kortare bok avsedd för läsare utan specialkunskaper, redovisar Lefkowitz översiktligt bevisen mot afrocentrismen. Samtidigt, och det är väl så spännande, skriver hon afro-

centrismens historia. Det visar sig att det även här handlar om en sedan länge existerande idétradition, där svarta förgrundsgestalter som Fredrick Douglass och V E B DuBois hört till förmiddarna. Precis som i Washingtons bokhandlar möts två tidigare från varandra isolerade traditioner. Det nya är synliggörandet. Skillnaden är att bokhandeln har plats för såväl vit som svart romantik. Vetenskapen kan inte härbergöra den afrocentriska historieskrivningen. Konflikten gäller inte tonvikt eller tolkning utan grundläggande metodik.

Trendig postmodernism

Att afrocentrismen etablerat sig inom amerikansk undervisning förklarar Lefkowitz med politisk opportunist, kollegial feighet och trendig postmodern teori. Historie-skrivning består av konkurrerande fiktioner, alla lika berättigade. Svarta elever behöver svarta förebilder mer än en illusorisk sanning formulerad av vita. Så ser försvar- et, eller ursäkten, ut för att stödja eller ignorera afrocentrisk undervisning. Lefkowitz beklagar att högre utbildning öppet knyts till en politisk/etnisk agenda, dock utan att beröra den raskvotering (*affirmative action*) som direkt gynnar tendensen till självvald svart segerregering på universiteten.

Afrocentrismen rymmer en dubbel ironi. Idén att den grekiska kulturen hade ett afrikanskt ursprung accepterades av de gamla grekerna själva. Deras historiker hyste stor respekt för det älderdömliga Egypten. Att det funnits ett uråldrigt egyptiskt filosofiskt system som övertagits av grekerna blev en populär föreställning i

Europa efter renessansen, grundad på senantika grekiska skrifter. Firmurarna räknade sig till den egyptiska visdomens arvtagare och skapade ett pseudoegyptiskt ceremoniel.

Det kulturarv de gör anspråk på för det svarta Afrikas räkning brukar av radikaler utpekade som själva grunden för rasism, materialism och utsugning.

Först med dechifferingen av hieroglyferna på 1800-talet fanns förutsättningarna för en realistisk förståelse av det tidiga Egyptens historia och förhållande till den grekiska kulturen. Afrocentrismerna har ironiskt nog anammat en utpräglat europeisk tradition. Ironin blir dubbel när man erinrar sig att det kulturen gör anspråk på för det svarta Afrikas räkning i andra sammanhang av radikaler brukar utpekade som själva grunden för rasism, materialism och utsugning.

Är afrocentrismens framgångar tecknet på (mång)kulturellt förfall eller bör fenomenet optimistiskt uppfattas som en övergående bifeffekt i en konfliktfylld integrationsprocess? Det får tiden utvisa, men svaret blir blott positivt om vetenskap och utbildning förmår hävda sig mot politik och trend. Mary Lefkowitz gör en god insats.

PER-OLOF BOLANDER

Vin är en levande produkt. Liksom människan byter vin skepnad och genomlever olika faser som barndom, ungdom, vuxen mogenhet och ålderdom. Dessa skeenden beror naturligtvis på vinets komposition. Människan har lagrat sitt vin i årtusenden. Grekerna och romarna lagrade sina viner. Romerska diktare talar om viner som lagrats i fem, tio, femton och till och med tjugofem år. Men vinkällaren som vi känner den idag har bara funnits i tre århundraden.

Vinkultur

Det finns många regler för hur denna källare skall vara utformad. Vissa menar att en 70 till 90 procent luftfuktighet är nödvändig. Andra hävdar att det krävs absolut mörker och en konstant temperatur på 12 grader. Somliga anser att vin påverkas av skakningar, av flaskans position under lagringen och av att flyttas. Vilka av alla försiktighetsåtgärder är egentligen nödvändiga?

För att ett vin skall kunna lagras länge krävs vissa grundförutsättningar; för rött vin är halten av garvsyra, fruktsyra och alkohol och den allmänna balansen hos vinet viktigast. Vilka druvor vinet är framställt på har sin naturliga

Inte behöver källaren vara fuktig

Dagens ämne är vinlagring. Linnéa Hansson ger oss några tips.

betydelse. Som ett exempel innehåller Nebbiolo, druvan i Barolo-viner, mycket garvsyra, fruktsyra och alkohol vilket betyder att Barolo-viner undantagslöst kan lagras under en längre period. För vita viner är fruktsyran och restsockerhalten det viktigaste.

Buteljstorleken har faktiskt betydelse ur lagringssynpunkt. Ju smalare buteljhalen är i förhållande till volymen, desto sparsammare andas vinen. Den mängd luft som tränger in blir allt större i förhållande till buteljvolymen ju mindre buteljen är. Det är därför vinet åldras snabbare, får en kortare livstid, i en mindre butelj. Korkens längd har också betydelse. Ju kortare kork, desto lättare tränger den omgivande luften in till vinet.

Fuktigheten i vår hemmakällare är egentligen inte av någon bety-

delse. Vissa menar att fuktigheten behövs för att hålla korken fuktig. Men en kork är en nästan hermetisk tillslutning. Eventuell fuktighet kan bara påverka det översta skiktet i korken, liksom vinen i flaskan endast marginellt påverkar korken på den andra sidan.

Vissa menar att fuktigheten behövs för att hålla korken fuktig. Men en kork är en nästan hermetisk tillslutning.

Förklaringen till att gamla viner minskar i volym efter 20-30 år är ett fenomen som kallas *ullage*.

Omfattningen av detta ullage anges efter hur stort vinnet är, om innehållet när högt på axlarna, mitt på axlarna eller långt ner på axlarna. Men oavsett förlusterna kan vinen smaka riktigt bra. Det som går till spillo är vatten. Med- an vattenmolekyler kan ta sig ut kan inte syremolekyler ta sig in och därmed behöver inte vinets smak påverkas och även alkohol- halten hålls konstant. En Château Margaux från 1950 har fortfarande 12 procent alkohol.

Temperaturen är av betydelse, även om många överdriver den. Det viktigaste är en konstant och jämn temperatur, gärna under 14 grader. Säker är också att ett vin mognar snabbare vid en högre temperatur. Det är bättre med en jämn temperatur som är något för hög än att pendla mellan olika förhållanden, t ex 20 grader på

sommaren, 15 under hösten och 8-10 på vintern.

Transport kan skada ett vin. Kaliforniskt vin som tycktes ungdomligt vid avsmakningen kan vid hemkomsten kännas moget och vuxet. Speciellt viner med låg alkoholhalt eller uttald fruktighet (tyska Riesling, franska Loire och Beaujolais) kan lätt ta skada av transporter. Viner gjorda på Pinot noir-druvan är ett specialfall, de kan lätt skadas av oxidering på grund av alltför hög temperatur.

Vilka viner kan man lagra längst? Starkviner som vintage port och Madeira, bra viner från Bordeaux, Barolo och Rhone-viner. Bland de vita är de söta dessertvinerna mest lagringståliga, bland annat de från Sauternes; Loire och Tyskland.

Ett bra tips till dig som nyligen börjat lagra vin i din källare är att alltid köpa flera flaskor av samma märke och årgång. Minst sex flaskor, så du får möjlighet att prova vinen under dess olika livsskeden. Som näpet barn, som ungdom med mycket fruktsyra, som vuxet där moget, lena toner kommer fram och slutligen på åldrens höst då vinet du en gång köpte har blivit något helt annat.

Det är det som är så fascinerande med vin!

LINNÉA HANSSON